

Prof. UAM dr hab. Anita Adamczyk
Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa
Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Ewy Piepiory
pt. „Polityzacja zjawiska imigracji w Polsce”
napisanej pod kierunkiem dr hab. Renaty Podgórzeńskiej, prof. US

I. Zasadność wyboru problemu badawczego

Przedstawiona do oceny dysertacja doktorska jest politologicznym studium o zjawisku napływu imigrantów do Polski. Wybór tego tematu jest zasadny bowiem Polska coraz częściej jest wybierana na miejsce pracy, schronienia czy osiedlania się przez cudzoziemców. Podjęcie tej problematyki uważam za ważne, gdyż potrzebna jest w naszym państwie dyskusja na ten temat zarówno na poziomie społeczeństwa, parlamentu, jak i eksperckim (naukowym). Ponadto zagadnienie to jak słusznie zauważyła Doktorantka, stało się przedmiotem polityki, co wymaga pogłębionych analiz.

Praca ta wpisuje się zatem w nurt badań nad imigracją do Polski, którego popularność wzrosła wraz pojawieniem się konfliktu zbrojnego na Ukrainie oraz europejskiego kryzysu migracyjnego. Polityzacja tego zjawiska sprawiła, jak zaznaczyła Doktorantka, wzrost zaangażowania wielu podmiotów polityki imigracyjnej i organizacji pozarządowych. Miała ona także wpływ na podejmowane decyzje (polityczne i w zakresie prawa) oraz uczynienie z tego zagadnienia częstszego przedmiotu debat parlamentarnych.

Polityzacja zagadnienia imigracji do Polski sprawiła również większe zainteresowanie ze strony polskiego społeczeństwa. Jest to niezmiernie ważne bowiem powinno się o nim dyskutować z uwagi na pozytywne, jak negatywne jego skutki.

Podjęty przez Doktorantkę problem badawczy jest ważny poznawczo i aktualny. Badania nad tym zagadnieniem, szczególnie z perspektywy politologii, coraz częściej absorbują uwagę badaczy. Do niedawna badania nad migracjami prowadzone były bowiem przede wszystkim przez przedstawicieli takich dyscyplin jak historia, socjologia czy ekonomia. Rosnąca skala migracji wpływa jednak na rozwój polityki migracyjnej jako odrębnego obszaru aktywności państwa.

Treść dysertacji odpowiada jej tematowi. Magister Ewa Piepiora podaje bowiem, że celem pracy jest wyjaśnienie procesu polityzacji zjawiska imigracji do Polski po 2004 roku. Zagadnienie to zbadała z perspektywy historycznej, socjologicznej, prawnej i politycznej. Tak sformułowane zadanie zrealizowała dokonując analizy aktów prawnych, programów partii politycznych, sprawozdań z posiedzeń Sejmu RP, raportów przygotowanych przez instytucje międzynarodowe czy strategii krajowych.

Dysertacja doktorska mgr Ewy Piepiory uzupełnia stan badań na temat polityzacji zjawiska imigracji do Polski. Jest świadectwem zmian, jakie dokonały się w RP w omawianym obszarze. Badania, których rezultaty zaprezentowano w ocenianej pracy z pewnością przyczynią się do lepszego poznania zagadnienia polityzacji zjawiska napływu cudzoziemców do Polski.

II. Hipotezy i metody badawcze oraz zasadność wyboru ram czasowych

Zagadnienia metodologiczne zostały przedstawione na początku dysertacji. Autorka sformułowała łącznie 12 hipotez, które w moim odczuciu są tezami. Od strony formalnej brakuje im wyróżnienia zmiennej zależnej i zmiennych niezależnych. Kwestia ta nie miała jednak wpływu na wynik badań.

Część hipotez można ze sobą połączyć. Przed opublikowaniem doktoratu zalecałabym sformułowanie jednej hipotezy głównej i kilku pomocniczych. Zaskakujące jest sformułowanie

pierwszej z nich. Autorka wymieniając aktorów zaangażowanych w proces imigracji do Polski napisała: „polityczni (partie i ugrupowania polityczne) i niepolityczni (podmioty polityki imigracyjnej)” (s. 20). Zastanawiające jest zatem dlaczego do niepolitycznych podmiotów omawianej polityki zaliczyła aktorów polityki imigracyjnej?

We wstępie Autorka określiła wykorzystane metody badawcze, który umożliwiły realizację zamierzeń badawczych. Z naukowego punktu widzenia lepiej byłoby gdyby nazywała je metodami a nie analizą. Doktorantka słusznie sięgnęła po metody: instytucjonalno-prawną, komparatystyczną decyzyjną i statystyczną. W pracy zabrakło metody analizy systemowej, która choć nie została wymieniona to Autorka ją intuicyjnie stosowała. Metoda ta zajmuje czołowe miejsce w teorii badań politologicznych.

Magister Ewa Piepiora prawidłowo określiła cezury czasowe wskazując na okres 2004-2018. Uzasadnienie ich nie budzi zastrzeżeń.

III. Struktura pracy

Struktura pracy jest logiczna, a kolejność rozdziałów merytorycznie poprawna. Składa się ona ze wstępu, pięciu rozdziałów, zakończenia i bibliografii. Wstęp napisany jest prawidłowo. Omówiono w nim wszystkie kwestie wymagane w tej części dysertacji.

Rozdział pierwszy ma charakter wprowadzający. Dotyczy on teoretycznych aspektów badań nad zagadnieniami polityzacji i imigracji. W drugiej części zaprezentowano obraz imigracji do Polski odwołując się do zagadnienia polityki imigracyjnej, aspektów prawnych oraz skali i charakteru napływu cudzoziemców. Można zastanowić się nad zasadnością ostatniego podrozdziału zatytułowanego „Instrumenty zarządzania imigracją w Polsce” jest on bowiem powtórzeniem wątków, które zostały poruszone w innych częściach pracy.

W trzecim rozdziale scharakteryzowano podmioty polityki migracyjnej zarówno te o charakterze politycznym, jak i niepolitycznym. Ujęto w nim również stanowisko społeczeństwa wobec imigracji, choć lepiej byłoby zastanowić się nad tym jak społeczeństwo jako aktor

polityczny ma wpływ na politykę imigracyjną. Dotyczy to także innych podmiotów, jak np. stowarzyszeń pracodawców, instytucji odwoławczych czy sądów krajowych i międzynarodowych. W kolejnym rozdziale dokonano analizy europejskiego kryzysu migracyjnego i jego wpływu na polską politykę migracyjną. Ostatnia część pracy poświęcona została imigracji z Ukrainy. Tytuł mógłby zostać inaczej sformułowany, ponieważ ma on traktować o ich obecności w dyskursie politycznym, a tak naprawdę jedynie do tego odnoszą się dwa ostatnie podrozdziały z pięciu.

W zakończeniu znajdują się wnioski końcowe. Postawione we wstępie hipotezy/tezy w całej pracy znajdują swoje uzasadnienie. W zakończeniu Autorka stwierdziła, iż „udało się potwierdzić sformułowane hipotezy badawcze” (s. 353), a później odniesienie do nich potraktowała w bardzo ogólny sposób, choć hipotez/tez było 12.

Zgadzam się z ustaleniami Doktorantki zawartymi w tej części dysertacji. Niewątpliwie wpływ na kształtowanie polityki imigracyjnej miały wydarzenia międzynarodowe, jak np. europejski kryzys migracyjny czy wewnętrzne np. zwycięstwo w wyborach parlamentarnych w 2015 roku członków partii Prawo i Sprawiedliwość. Słusznie zauważyła Autorka, że rola organizacji pozarządowych w tworzeniu polityki imigracyjnej była ograniczona a stanowiska partii politycznych obecnych w parlamencie różne, co nie było bez znaczenia dla podejmowanych decyzji w omawianej dziedzinie.

IV. Ocena zasadności bibliograficznych źródeł naukowych

Rozważania Doktorantki oparte zostały na bogatej bazie. Składają się na nią liczne źródła (akty prawa międzynarodowego, akty prawa wewnętrznego, raporty, dokumenty, analizy), opracowania i artykuły w czasopismach naukowych. W pracy skorzystano z prac autorów zagranicznych. W badaniach wykorzystano także materiały umieszczone w Internecie.

Bibliografia jest przejrzysta, ale od strony formalnej została sporządzona niepoprawnie.

Moje uwagi mają charakter techniczny. Związane są one między innymi z tym, iż w:

- części zatytułowanej „Dokumenty cytowane” ujęte zostały dyrektywy, rozporządzenia, ustawy, uchwały czy zrządzenia a to są źródła prawa;
- części „Opracowania zwarte” znalazły się artykuły z czasopism naukowych;
- części „Artykuły naukowe” ujęto m.in. monografie i prace zbiorowe.

V. Ważniejsze uwagi ogólne i szczegółowe dotyczące warstwy merytorycznej i formalnej pracy

W pracy dokonano poprawnie interpretacji podstawowych pojęć związanych z omawianym zagadnieniem. Pewien niedosyt związany jest z tym, iż w pracy przeważa opis. Rzadkością jest analiza i własne przemyślenia, refleksje. Język pracy jest poprawny i zrozumiały, choć praca nie jest wolna od błędów językowych i stylistycznych. W recenzowanej pracy bardzo często Autorka używa sformułowania „kraj”. W pracach politologicznych nie zaleca się jego stosowania, lecz termin „państwo”. Ponadto nie ma w ustawie „zapisów”, ale są przepisy. Odwołując się do systemu relokacji Autorka pisze o przyjmowaniu uchodźców. Jest to sformułowanie publicystyczne, bowiem nie nadano im jeszcze statusu uchodźcy. Były to osoby poszukujące ochrony międzynarodowej.

Autorka wymieniając obywateli państw, którzy najczęściej otrzymywali zezwolenie na pracę zaliczała do nich „Hindusów” (s. 142, 352). Pragnę zaznaczyć, że hindusi są wyznawcami hinduizmu, a Doktorantce chodziło chyba o obywateli Indii.

Przed podjęciem decyzji o publikacji doktoratu namawiałabym do uzupełnienia prawie wszystkich wykresów i tabel. Większość z nich kończy się na 2016 lub 2017 roku, a jak napisała Doktorantka we wstępie cezurą zamykającą pracę jest rok 2018. Dotyczy to także analizy powyższych materiałów statystycznych w treści. Odnosząc się dalej do materiałów tabelarycznych należy zwrócić Autorce uwagę na tabele nr 10, 11, 12. W pierwszej z nich (s. 130) z tytułu wynika, iż dotyczy ona liczby imigrantów posiadających wizy do Polski w latach

2008-2016, podczas, gdy dane z tabeli dotyczą okresu 2004-2016. W kolejnej tabeli (s. 130) ujęto z kolei okres „2008-20016”, a w tabeli nr 12 (s. 131) lata „2004-20016”. Poprawy wymaga także inny fragment związany z datami. Na stronie 142 Autorka napisała, iż „nasilenie napływu imigrantów zarobkowych z Ukrainy do Polski nastąpiło w latach 1014-2017”. Z pewnością nie chodziło o 1014 rok tylko 2014 rok. Korekty wymaga także fragment, który został ujęty dwa razy na stronach 286 (przypis 700) i 305 (przypis 738).

Przed ewentualnym opublikowaniem doktoratu należałoby dokonać także zmian w zakresie zagadnień prawnych dotyczących zatrudnienia cudzoziemców w Polsce. Zostały one poruszone w rozdziale II w części „Prawne podstawy polskiej polityki imigracyjnej” (s. 136-137) i V w części „Instrumenty zarządzania imigracją z Ukrainy” (s. 343). Wątek ten wymaga także uzupełnienia. Od 1 stycznia 2018 roku weszła w życie ustawa z dnia 20 lipca 2017 roku o zmianie ustawy o promocji zatrudniania i instytucjach rynku pracy oraz niektórych innych ustaw. Wprowadzone przepisy dostosowały krajowe prawo do unijnej tzw. dyrektywy sezonowej. Na jej podstawie wprowadzono zezwolenie na pracę sezonową. Autorka nie uwzględniła tego rodzaju zezwolenia w swojej pracy, choć w tabeli na stronie 122 odnotowała fakt zmiany ustawy w 2017 roku i wprowadzenie nowego zezwolenia na pracę dla cudzoziemców. Ponadto na stronie 137 napisała, iż od 2018 roku nastąpiła liberalizacja polskiego rynku pracy, ale odniosła się jedynie do oświadczeń.

Autorka opisując aktorów polityki migracyjnej wymienia ministerstwa (s. 181-182). Należy jednak zauważyć, iż to nie ministerstwo, ale minister kierujący działem administracji rządowej jest właściwy w podejmowaniu decyzji w sprawach zastrzeżonych do danego ministerstwa czyli to on jest podmiotem polityki. Do niefortunnych sformułowań w tym samym wątku należy zakwalifikowanie miast do grona aktorów polityki imigracyjnej (s. 183). Można żałować, iż Autorka nie rozwinęła wątku zarządzania migracjami na poziomie lokalnym. Odwołała się jedynie do rozwiązań instytucjonalnych na przykładzie miasta Gdańska,

pomijając inne. Pewien niedosyt związany jest także z problematyką zasygnalizowaną na stronie 138, a dotyczącą obecności dzieci cudzoziemskich w polskich szkołach. Szkoda, że nie został on rozwinięty, ponieważ jest on ważny z punktu widzenia polityki integracyjnej będącej częścią polityki imigracyjnej.

Przywołując w rozdziale II strategię i programy krajowe nie ujęto np.: Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Trzecia fala nowoczesności. Polska 2030 (Warszawa 11.01.2013r.), Strategii Rozwoju Kraju 2020 (Warszawa wrzesień 2012r., Załącznik do uchwały nr 157 Rady Ministrów z dnia 25 września 2012r.), Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „DYNAMICZNA POLSKA 2020, Strategii Sprawne Państwo 2020 (Warszawa luty 2013r., Załącznik do uchwały nr 17 Rady Ministrów z dnia 12 lutego 2013r.), Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 (Warszawa 26 marca 2013r., Załącznik do uchwały nr 61 Rady Ministrów z dnia 26 marca 2013r.).

Z niezrozumiałych dla mnie powodów w części poświęconej sytuacji prawnej cudzoziemców Autorka ujęła aż trzy tabele poświęcone statystykom wydanych wiz do Polski.

Trudno mi zgodzić się ze stwierdzeniem Autorki, iż liczba nadawanych statusów uchodźców w Polsce po 2015 roku maleje z powodu negatywnego stanowiska partii prawicowych i polityki imigracyjnej Polski (s. 163-164). Status uchodźcy jest ochroną międzynarodową, której nadanie lub odrzucenie regulowane jest przez konwencję genewską i protokół nowojorski.

VI. Konkluzja

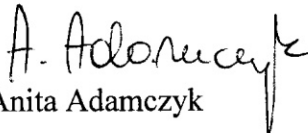
Wszelkie elementy krytyczne zawarte w niniejszej recenzji nie umniejszają wartości przedłożonej do recenzji pracy, która zasługuje na pozytywną ocenę. Przedstawiona przez magister Ewa Piepiora rozprawa doktorska jest kompleksowym opracowaniem dotyczącym polityzacji zjawiska imigracji do Polski.

Oceniając rozprawę doktorską magister Ewy Piepiory stwierdzam, iż zasadniczy cel

pracy został osiągnięty. Biorąc pod uwagę poziom merytoryczny dysertacji, oryginalność ujęcia oraz zaangażowanie Doktorantki w jej przygotowanie uznaję, iż przedłożona do recenzji praca w pełni odpowiada wymaganiom stawianym rozprawom doktorskim przez art. 187 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. 2018, poz. 1789). W związku z tym wnoszę o przyjęcie ocenionej dysertacji i dopuszczenie Pani magister Ewy Piepiory do dalszych etapów procedury przewidzianej do przeprowadzenia przewodów doktorskich.

Poznań, 29 lipiec 2019 rok

Anita Adamczyk